

PREVENIREA VIOLENȚEI ÎN ȘCOALA INCLUZIVĂ

Valentina STRATAN, dr., conf. univ.,

Emilia LAPOȘINA, dr., conf. univ.

Summary

At present educational policy and practice in many countries of the world is geared towards integration of children with special educational needs (SEN) in educational and living closer to the ordinary normal community.

La etapa actuală politica și practica educațională din numeroase țări ale lumii este orientată în direcția integrării copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) în medii educaționale și de viață cât mai aproape de cele obișnuite, normale ale unei comunități.

Reformele în domeniul educației din R. Moldova, inclusiv reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului, includerea în învățământul general a tot mai mulți copii cu cerințe educaționale speciale impun restructurarea și reconsiderarea culturii, politicilor și practicilor școlare, astfel încât acestea să răspundă diversității copiilor și necesităților lor.

În ultimul deceniu au devenit vizibile eforturile învățământului din R. Moldova de angajare într-un proces de restructurări profunde, merit a schimba grila de valori a educației în acord cu procesul de democratizare a întregii societăți. În cadrul acestui proces, asigurarea respectării dreptului la educație pentru toți copiii (art. 28 din Convenția Drepturilor Copilului) și egalizarea șanselor lor de succes au reprezentat și continue să reprezinte obiectivele esențiale.

Este firesc, că pentru promovarea educației incluzive, în școala generală devine necesară efectuarea unui set de măsuri orientat spre o educație adaptată particularităților individuale și caracteristicilor unei anumite deficiențe de învățare, desemnând necesitățile educaționale complementare obiectivelor generale ale educației și învățământului.

Una dintre aceste provocări este și necesitatea schimbării opticii asupra copiilor cu cerințe educaționale speciale și încercarea de a le oferi o viață și educație normală prin schimbarea reprezentărilor sociale și renunțarea la etichetări și stigmatizare.

Printre avantajele școlii incluzive se numără faptul că elevii cu CES sunt tratați ca parte integrantă a societății, au ca model restul colegilor care nu au probleme. Atât copiii cu CES, cât și colegii lor își dezvoltă abilitățile comunicative, devin mai creativi, acceptă diversitatea, sânt pătrunși de sentimentul comunității sociale etc. Astfel, școala incluzivă, întemeiată pe actele normative internaționale și naționale, presupune o nouă orientare care pune accentul pe realizarea dreptului constituțional la educație al persoanelor cu cerințe educaționale speciale, cooperare, parteneriat, educație socială și valorizarea relațiilor interumane.

În aceeași ordine de idei, referitor la avantajele incluziunii, *pentru copiii sănătoși* devine important cultivarea unor valori ca prietenia, compătimirea, toleranța, respectul, formarea abilităților de comunicare interpersonală, acceptarea diferențelor. La rândul lor, *copiii cu CES* beneficiază de un mediu prietenos, devin mai sociabili, mai deschiși, li se lărgște cercul de comunicare, sunt tratați în corespundere cu propriul nivel de dezvoltare.

UNICEF promovează modelul școlii prietenoase copilului - un concept holistic (cu contribuție - cheie în asigurarea calității educației) care se referă la un mediu sigur, sănătos și protector de

învățare. Școala prietenoasă copiilor este incluzivă, efectivă, sănătoasă și protectoare, încurajând participarea copiilor, familiilor și comunităților.

Fenomenul violenței în școală a devenit, în ultimii ani, o realitate constantă cu care atât elevii, cât și cadrele didactice se confruntă [1,6,7]. O abordare pragmatică a problemei violenței în școală ne îndeamnă spre căutarea unor soluții eficiente, care să prevină situația, mai ales în perioada recentă de tranziție spre școala incluzivă, sub presiunea reformelor școlare multidimensionale. Într-o școală a diversității, cum este școala incluzivă, totuși, există probleme care rămân ascunse, continuând să producă elevii victime care folosesc tăcerea ca o apărare neajutorată [1,3]. Dar, tocmai aceasta tăcere provoacă spațiu pentru a face posibilă perpetuarea comportamentelor agresive [1p.18-19].

Conform criteriilor stabilite de Asociația Psihologilor Americani, comportamentul agresiv însumează următoarele categorii de comportamente: amenință, intimidează, ironizează pe alții; manifestă agresivitate fizică față de alții; distruge bunurile celorlalți; încalcă drepturile celorlalți [apud,4].

Școala modernă incluzivă nu poate ignora, în numele nevoii imperative de cunoștințe și rezultate școlare performante, starea de bine și de sănătate fizică, psihică, spirituală și socială a elevilor săi [1]. Organizația Mondială a Sănătății atrage atenția că starea de bine a persoanei înseamnă nu doar absența bolii sau disfuncției și starea normală psihosocială. În această accepțiune starea de bine a elevului în școală se compune din următoarele elemente [4]: acceptarea (atitudinea pozitivă față de sine și alte persoane, acceptarea calităților și defectelor); relaționarea interpersonală pozitivă (sociabilitatea, empatie, toleranță, comunicare, solidaritate); dezvoltare personală.

Un model, care detaliază modul de facilitare a dezvoltării școlilor ca școli prietenoase copiilor, școli pentru diversitate / școli incluzive / școli pentru toți, este propus și de cercetările savanților din R. Moldova, inspirându-se din modelele internaționale și naționale existente, bunele practici. Modelul propus cuprinde reconsiderarea politicilor incluzive generale, a strategiilor pentru incluziune.

Modelul are în centru facilitarea din interior a procesului de schimbare, prin intermediul depășirii obstacolelor/rezistenței la schimbarea către școala incluzivă și facilitarea acestui proces prin intermediul dezvoltării unei comunități și culturi integrative [2].

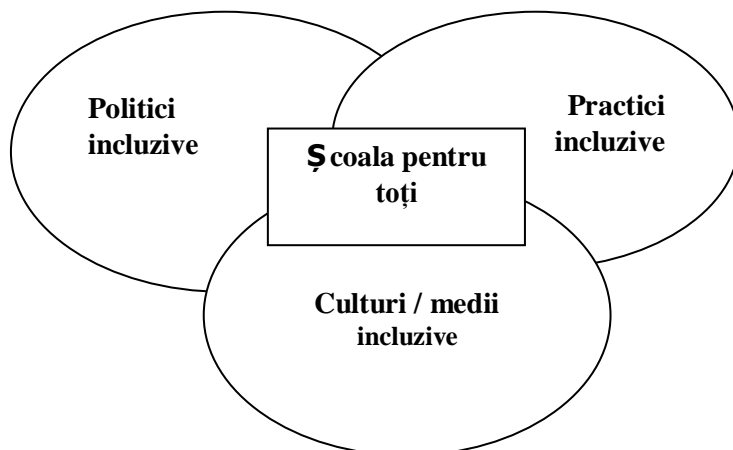

Fig.1. Școala prietenoasă pentru toți elevii

Dimensiunile indicate în model reprezintă, de fapt, atât dezvoltarea gradului de incluziune a școlii, cât și adoptarea unei politici școlare integrate pentru prevenirea problemei agresiunii. Astfel, *crearea culturilor incluzive* dezvoltă o comunitate sigură, primitoare, colaboratoare, stimulantă, în care fiecare este prețuit ca fiind capabil de performanțe valoroase. *Producerea politicilor incluzive* oferă siguranța că incluziunea pătrunde în toate planurile școlii. *Desfășurarea practicilor incluzive* dezvoltă practicile școlare care reflectă culturile incluzive și politicile școlii.

Aceste, dar și alte dimensiuni sunt orientate spre elaborarea strategiilor de intervenție care pot avea aspect indirect în activitatea de prevenție a comportamentului agresiv în școala incluzivă. Ele se bazează pe un raport de educație socio-afectivă și morală, interpersonală și de grup, de a dezvolta coeziunea, apartenența la comunitate școlară și cooperare cu copiii diferiți.

Activitatea de prevenție trebuie direcționată către profesori, părinți și elevi, deoarece este dovedit faptul că cheia pentru rezolvarea problemei agresiunii este adoptarea unei politici școlare integrate, adică un set de intervenții coordonate care implică toți membrii școlii, în care adulții din școală (inclusiv părinții) își vor asuma răspunderea pentru viața școlară [5].

Activitatea de prevenție trebuie să fie realizată cu scop bine definit și să cuprindă strategiile de formare a competențelor sociale și de interacțiune ce vizează copiii cu dizabilități, copiii fără dizabilități, cadrele didactice și părinții. Din aceste strategii speciale pot fi desprinse principalele direcții de acțiune în vederea prevenirii și ameliorării victimizării în școala incluzivă: eficientizarea comunicării profesorului cu elevii cu cerințe educaționale speciale, atitudine pozitivă în comunicare, deschidere față de elev, empatie, manifestare față de elev a unui interes pozitiv necondiționat, încredere, acceptarea prezenței celuilalt, diferit de toți elevii clasei, gestionarea interacțiunii, atenție din partea profesorului la felul în care sunt percepuți elevii cu CES și crearea unui climat și relații pozitive cu clasa de elevi.

O școală bună, eficientă este cea care reușește să asigure condiții maximale de muncă și învățătură a actorilor din școală, abordează educația din perspectiva drepturilor omului, își propune un scop ce poate fi formulat simplu: asigurarea accesului fiecărui copil la educație de calitate, la valorificarea și dezvoltarea la maximum a potențialului individual.

Bibliografie

1. Baban, A., Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigiență și consiliere, Impr. „Ardealul”, Cluj-Napoca, 2010 pp.18-19.
2. Educație incluzivă / Cornelia Bodorin [et al.], Cetatea de Sus, Ch., 2012.
3. Olweus, D., A profile of bullying at school. Educational Leadership, Vol.60, 2002, pp. 12-17.
4. Olweus, D., Bullying at school: Prevalence estimation, a useful evaluation design, and a new national initiative in Norway, Association for Child Psychology and Psychiatry Occasional Papers, No. 23, 2004, pp. 5-17.
5. [http://www.academia.edu/5143868/Prevenirea si combaterea violentei in scoala - ghid pentru cadre didactice](http://www.academia.edu/5143868/Prevenirea_si_combaterea_violentei_in_scoala_-_ghid_pentru_cadre_didactice) [accesat 2 mai 2014].
6. <http://www.ziare.com/life-style/copii/cuvintele-dor-violenta-verbala-la-varsta-scolara-1204095> [accesat 3 mai 2014].
7. <http://www.bing.com/search?q=forme+de+agresivitate&form=MSNH81&mkt=ru-ru&x=76&y=15>, [accesat 1 mai 2014].

